

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه زبان و ادبیات فارسی

تحلیل درون‌مایه‌های رمان‌های برگزیده‌ی زنان ایرانی
در دهه‌ی هشتاد

از
سکینه پاشا زانوسی

استاد راهنما
دکتر احمد رضی

استاد مشاور
دکتر محرم رضایتی

اسفند ۱۳۹۲

تقدیم به

پدر و مادرم به پاس مهربانی‌ها و حمایت‌های بی‌دریغشان

تقدیر و تشکر

آفریدگار یگانه را شاکرم که لطف بی‌کرانش را شامل حال انسان نمود و مسیر علم و پژوهش را برای او گسترده. بر خود بایسته می‌دانم سپاسگزار استادان فرزانه و فرهیخته گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه گیلان به‌ویژه آقای دکتر احمد رضی و آقای دکتر محرم رضایتی باشم که بدون راهنمایی‌ها و هدایت‌های ارزشمندشان این پایان‌نامه به نگارش در نمی‌آمد.

تحلیل درون‌مایه‌های رمان‌های برگزیده‌ی زنان ایرانی در دهه‌ی هشتاد

سکینه پاشا زانوسی

ادبیات داستانی و از آن میان رمان در نگرش کارکردگرایانه به بازآفرینی حقایق جامعه می‌پردازد و آنچه را در پیرامون زندگی فردی و جمعی انسان وجود دارد به تصویر می‌کشد و در انتقال هرچه سریع‌تر مسائل نقش دارد. درون‌مایه اندیشه، احساسات و عواطف انسانی است که از طریق داستان‌ها منتقل می‌شود. درون‌مایه به شکل فراگیری در کل اثر ادبی وجود دارد و نویسنده را در پیشبرد ایده‌هایش یاری می‌رساند و هماهنگ کننده اجزا و عناصر مختلف داستان است. آشنایی با ایده نویسنده رمان و پی بردن به دل‌مشغولی اصلی‌ای که درصدد بازتاب آن است ما را به سوی مسائل مهم جامعه امروزی رهنمون می‌سازد. در این پایان‌نامه درون‌مایه رمان‌های برگزیده زنان ایرانی در دهه هشتاد مورد تحلیل قرار می‌گیرد تا به این پرسش‌ها پاسخ داده شود که مضمون غالب این رمان‌ها و مهم‌ترین دغدغه‌های نویسنده زن این رمان‌ها چه بوده است؟ آن‌ها از چه راه‌هایی برای نمودار کردن اندیشه درونی خود بهره جسته‌اند؟ این پژوهش بر آن است با روش توصیفی - تحلیلی درون‌مایه مسلط رمان‌ها را تحلیل نماید و شیوه‌هایی را که نویسندگان زن از آن برای بازگویی مضمون‌های خود استفاده کرده‌اند، معرفی کند. نویسندگان زن در نگاه کلی از سویی به مسائل خانوادگی و اجتماعی زنان در جامعه و بازتاب امیال و خواسته‌ها و فردیت زنانه می‌پردازند و از سویی دیگر به مسائلی توجه دارند که به همه افراد جامعه مربوط است. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و شخصیت‌ها، لحن روایت، زاویه دید، عنوان داستان، طرح، صحنه‌پردازی، تأکیدهای نمادین، انگاره‌های تکراری و هم‌کناری کنایی و چگونگی ترکیب و تلفیق این عناصر سر نخ دستیابی به مضمون این رمان‌هاست.

کلید واژه: ادبیات داستانی، رمان، مضمون، عناصر داستانی، روایت، شخصیت

فصل اول: کلیات

۲	۱-۱. بیان مسئله تحقیق.....
۳	۲-۱. اهداف تحقیق.....
۳	۳-۱. پرسش‌های اصلی تحقیق.....
۳	۴-۱. فرضیه‌های تحقیق.....
۴	۵-۱. روش تحقیق.....
۴	۶-۱. پیشینه تحقیق.....
۵	۷-۱. ادبیات داستانی.....
۶	۸-۱. رمان.....
۶	۱-۸-۱. پیشینه رمان نویسی زنان در ایران.....
۱۰	۲-۸-۱. رمان نویسی زنان در دهه هشتاد.....
۱۵	۹-۱. معرفی زنان رمان نویس دهه هشتاد که رمان‌هایشان برگزیده شده است.....
۱۵	۹-۱-۱. زویا پیرزاد.....
۱۶	۹-۱-۲. بلقیس سلیمانی.....
۱۷	۹-۱-۳. مهسا محب علی.....
۱۷	۹-۱-۴. فرشته احمدی.....
۱۸	۹-۱-۵. فریبا وفی.....
۱۸	۹-۱-۶. ماه منیر کهباسی.....
۱۹	۹-۱-۷. پرینوش صنیعی.....
۱۹	۹-۱-۸. روح‌انگیز شریفیان.....
۲۰	۹-۱-۹. سودابه اشرفی.....
۲۰	۹-۱-۱۰. فرخنده آقایی.....

- ۱- ۹- ۱۱. محبوبه میرقدیری..... ۲۱
- ۱- ۹- ۱۲. سارا سالار..... ۲۱
- ۱- ۱۰- ۱. تعریف درون‌مایه..... ۲۲
- ۱- ۱۰- ۱. موضوع و تفاوت آن با درون‌مایه..... ۲۵
- ۱- ۱۰- ۲. بن‌مایه و تفاوت آن با درون‌مایه..... ۲۶
- ۱- ۱۱- ۱. انواع درون‌مایه..... ۲۶
- ۱- ۱۲- ۱. راه‌های فهم و کشف درون‌مایه..... ۲۸
- ۱- ۱۲- ۱. عنوان داستان..... ۲۸
- ۱- ۱۲- ۲. لحن روایت..... ۲۹
- ۱- ۱۲- ۳. اظهارنظرهای راوی یا شخصیت‌های داستان..... ۲۹
- ۱- ۱۲- ۴. زاویه دید..... ۳۱
- ۱- ۱۲- ۵. طرح..... ۳۲
- ۱- ۱۲- ۶. تأکیدهای نمادین..... ۳۳
- ۱- ۱۲- ۷. صحنه‌پردازی..... ۳۴
- ۱- ۱۲- ۸. انگاره‌های تکراری..... ۳۵
- ۱- ۱۲- ۹. هم‌کناری کنایی..... ۳۷

فصل دوم: مضمون رمان‌های برگزیده زنان رمان‌نویس مرکز (تهران) در دهه هشتاد

- ۲- ۱. خلاصه رمان «سهم من»..... ۳۹
- ۲- ۱- ۱. درون‌مایه‌های رمان..... ۴۱
- ۲- ۱- ۱- ۱. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها..... ۴۱
- ۲- ۱- ۱- ۱- ۱. احساس تنهایی در زنان..... ۴۱
- ۲- ۱- ۱- ۲. برشمردن برخی از اشکال‌های مردسالاری..... ۴۳
- ۲- ۱- ۱- ۳. جامعه سنت‌گرای مردسالار و محدودیت‌های زنان..... ۴۶
- ۲- ۱- ۱- ۴. رویکرد جامعه سنتی و مدرن به مقوله‌های زن و ازدواج..... ۴۷
- ۲- ۱- ۱- ۵. ترسیم فضای سیاسی حاکم بر جامعه در حال تحول و فعالیت‌های سیاسی قبل از انقلاب..... ۵۰

- ۶-۱-۱-۲. اعتقاد و باور به وجود سرنوشت و تقدیر و تسلیم و سازش در برابر آن..... ۵۲
- ۲-۱-۲. لحن روایت..... ۵۳
- ۳-۱-۲. زاویه دید..... ۵۳
- ۴-۱-۲. عنوان داستان..... ۵۴
- ۵-۱-۲. طرح..... ۵۴
- ۶-۱-۲. صحنه پردازی..... ۵۴
- ۷-۱-۲. انگاره‌های تکراری..... ۵۶
- ۸-۱-۲. هم‌کناری کنایی..... ۵۶
- ۲-۱-۲. جایگاه و نقش زنان در رمان..... ۵۷
- ۲-۲. خلاصه رمان «چه کسی باور می‌کند، رستم»..... ۵۹
- ۱-۲-۲. درون‌مایه‌های رمان..... ۶۰
- ۱-۱-۲-۲. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها..... ۶۰
- ۱-۱-۲-۲. بی‌توجهی و عدم درک متقابل..... ۶۰
- ۲-۱-۲-۲. سرگردانی و آشفته‌گی روحی و درونی..... ۶۱
- ۳-۱-۲-۲. جست‌وجوی هویت و ملیت خویش..... ۶۲
- ۴-۱-۲-۲. حسرت گذشته را خوردن و نسبت به گذشته خویش پای‌بند بودن..... ۶۲
- ۵-۱-۲-۲. نبود آزادی در زندگی سنت‌گرا..... ۶۳
- ۶-۱-۱-۲-۲. اعتقاد و باور به وجود سرنوشت و تقدیر و تسلیم و سازش در برابر آن..... ۶۴
- ۷-۱-۱-۲-۲. راحت و بی‌دغدغه دیدن زندگی مهاجران از منظر کسانی که در داخل کشور زندگی می‌کنند..... ۶۴
- ۸-۱-۱-۲-۲. تفاوت و فاصله نسل‌ها..... ۶۵
- ۹-۱-۱-۲-۲. فاصله طبقاتی بین اقشار مختلف جامعه..... ۶۵
- ۲-۱-۲-۲. زاویه دید..... ۶۶
- ۳-۱-۲-۲. عنوان داستان..... ۶۶
- ۴-۱-۲-۲. تأکیدهای نمادین..... ۶۶
- ۱-۴-۱-۲-۲. نام‌های نمادین..... ۶۶
- ۲-۴-۱-۲-۲. اشیاء نمادین..... ۶۷

- ۶۷.....۵-۱-۲-۲. انگاره‌های تکراری
- ۶۸.....۱-۵-۱-۲-۲. کلیدواژه‌ها
- ۶۸.....۲-۵-۱-۲-۲. جمله‌های کلیدی مضمون‌نما
- ۶۸.....۶-۱-۲-۲. هم‌کناری کنایی
- ۶۹.....۲-۲-۲. جایگاه و نقش زنان در رمان
- ۷۰.....۲-۲. خلاصه رمان «ماهی‌ها در شب می‌خوابند»
- ۷۰.....۱-۳-۲. درون‌مایه‌های رمان
- ۷۱.....۱-۱-۳-۲. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها
- ۷۱.....۱-۱-۳-۲. جست‌وجوی هویت و ملیت خویش
- ۷۲.....۲-۱-۳-۲. جامعه سنت‌گرای مردسالار و محدودیت‌های زنان
- ۷۳.....۳-۱-۳-۲. برشمردن برخی از اشکال‌های مردسالاری
- ۷۳.....۴-۱-۳-۲. تقابل با مردسالاری و سنت‌گرایی
- ۷۴.....۵-۱-۳-۲. ترسیم فضای سیاسی حاکم بر جامعه در حال تحوّل و فعالیت‌های سیاسی نسل جوان قبل از انقلاب
- ۷۴.....۲-۱-۳-۲. زاویه دید
- ۷۵.....۳-۱-۳-۲. صحنه‌پردازی
- ۷۶.....۴-۱-۳-۲. هم‌کناری کنایی
- ۷۷.....۲-۳-۲. جایگاه و نقش زنان در رمان
- ۷۸.....۴-۲. خلاصه رمان «از شیطان آموخت و سوزاند»
- ۷۸.....۱-۴-۲. درون‌مایه‌های رمان
- ۷۹.....۱-۱-۴-۲. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها
- ۷۹.....۱-۱-۴-۲. سرگردانی و آوارگی و تنهایی انسان مدرن شهری
- ۸۱.....۲-۱-۴-۲. روزمرگی و یکنواختی و عادت کردن به آن
- ۸۲.....۳-۱-۴-۲. فقر و نداری
- ۸۴.....۴-۱-۴-۲. تلاش برای کسب هویت اقتصادی و جست‌وجوی استقلال مادی
- ۸۵.....۵-۱-۴-۲. طلب انسانیت و رفتار انسانی از دست‌رفته در جامعه مدرن شهری
- ۸۶.....۶-۱-۴-۲. چگونگی نگاه افراد جامعه به یک زن تنها

- ۸۷..... ۲-۴-۱-۲. لحن روایت.....
- ۸۸..... ۳-۴-۱-۲. زاویه دید.....
- ۸۸..... ۴-۴-۱-۲. تأکیدهای نمادین.....
- ۸۸..... ۵-۴-۱-۲. انگاره‌های تکراری.....
- ۸۸..... ۱-۵-۱-۴-۲. کلیدواژه‌ها.....
- ۸۸..... ۲-۵-۱-۴-۲. جمله‌های کلیدی مضمون‌نما.....
- ۸۹..... ۶-۴-۱-۲. هم‌کناری کنایی.....
- ۹۰..... ۲-۴-۲. جایگاه و نقش زنان در رمان.....
- ۹۲..... ۵-۲. خلاصه رمان «خط تیره، آیلین».....
- ۹۳..... ۱-۵-۲. درون‌مایه‌های رمان.....
- ۹۳..... ۱-۱-۵-۲. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها.....
- ۹۳..... ۱-۱-۵-۲. بی‌توجهی و عدم درک متقابل.....
- ۹۳..... ۲-۱-۵-۲. بی‌بزاری از تنهایی و گریز از آن.....
- ۹۴..... ۳-۱-۵-۲. روزمرگی و یکنواختی و عادت کردن به آن.....
- ۹۵..... ۴-۱-۵-۲. خیانت و عدم وفاداری به زندگی مشترک.....
- ۹۷..... ۵-۱-۵-۲. نگاه مصرف‌گرایانه به زن داشتن.....
- ۹۷..... ۶-۱-۵-۲. جامعه سنت‌گرای مردسالار و محدودیت‌های زنان.....
- ۹۸..... ۲-۱-۵-۲. لحن روایت.....
- ۹۸..... ۳-۱-۵-۲. صحنه‌پردازی.....
- ۹۹..... ۴-۱-۵-۲. تأکیدهای نمادین.....
- ۹۹..... ۱-۴-۱-۵-۲. شخصیت نمادین.....
- ۹۹..... ۲-۴-۱-۵-۲. شیء نمادین.....
- ۹۹..... ۳-۴-۱-۵-۲. کلمه نمادین.....
- ۱۰۰..... ۵-۱-۵-۲. انگاره‌های تکراری.....
- ۱۰۰..... ۱-۵-۱-۵-۲. کلیدواژه‌ها.....
- ۱۰۰..... ۲-۵-۱-۵-۲. جمله کلیدی مضمون‌نما.....

۱۰۰	۲-۵-۲. جایگاه و نقش زنان در رمان.....
۱۰۲	۲-۶. خلاصه رمان «نگران نباش».....
۱۰۳	۲-۶-۱. درون‌مایه‌های رمان.....
۱۰۳	۲-۶-۱-۱. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها.....
۱۰۳	۲-۶-۱-۱. تقابل‌ها و تفاوت‌های رفتاری نسل‌های مختلف در جامعه امروز.....
۱۰۵	۲-۶-۱-۲. سرگردانی و آوارگی و تنهایی انسان مدرن و شهری.....
۱۰۶	۲-۶-۱-۳. توجه به جوانان به‌عنوان آسیب‌پذیرترین قشر جامعه در برابر اعتیاد.....
۱۰۶	۲-۶-۲. عنوان داستان.....
۱۰۷	۲-۶-۳. طرح.....
۱۰۷	۲-۶-۴. صحنه‌پردازی.....
۱۰۸	۲-۶-۵. تأکیده‌های نمادین.....
۱۰۹	۲-۶-۶. انگاره‌های تکراری.....
۱۰۹	۲-۶-۷. هم‌کناری کنایی.....
۱۱۰	۲-۶-۲. جایگاه و نقش زنان در رمان.....

فصل سوم: مضمون رمان‌های برگزیده زنان رمان‌نویس جنوب (آبادان/کرمان/زاهدان) در دهه هشتاد

۱۱۲	۳-۱. خلاصه رمان «چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم».....
۱۱۳	۳-۱-۱. درون‌مایه‌های رمان.....
۱۱۳	۳-۱-۱-۱. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها.....
۱۱۳	۳-۱-۱-۱-۱. روزمرگی و یکنواختی و عادت کردن به آن.....
۱۱۵	۳-۱-۱-۲. بی‌توجهی و عدم درک متقابل.....
۱۱۷	۳-۱-۱-۳. جست‌وجوی فردیت گمشده.....
۱۱۹	۳-۱-۱-۴. به تصویر کشیدن عشق ممنوعه و خواسته‌های پنهان شده.....
۱۲۰	۳-۱-۱-۵. فاصله طبقاتی بین اقشار مختلف جامعه.....
۱۲۱	۳-۱-۲. لحن روایت.....
۱۲۱	۳-۱-۳. زاویه دید.....

۱۲۲.....	عنوان داستان.....۴-۱-۱-۳
۱۲۲.....	طرح.....۵-۱-۱-۳
۱۲۲.....	صحنه‌پردازی.....۶-۱-۱-۳
۱۲۳.....	انگاره‌های تکراری.....۷-۱-۱-۳
۱۲۳.....	جایگاه و نقش زنان در رمان.....۲-۱-۳
۱۲۵.....	خلاصه رمان «بازی آخر بانو».....۲-۳
۱۲۶.....	درون‌مایه‌های رمان.....۱-۲-۳
۱۲۶.....	۱-۱-۲-۳. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها.....
۱۲۶.....	۱-۱-۱-۲-۳. اعتقاد و باور به وجود سرنوشت و تقدیر و تسلیم و سازش در برابر آن و عدم قطعیت در آنچه روی خواهد داد.....
۱۲۶.....	۲-۱-۱-۲-۳. ترسیم فضای سیاسی جامعه در اوایل انقلاب و بازگویی وقایع مربوط به نسلی که در آن دوران حضور داشتند.....
۱۲۸.....	۳-۱-۱-۲-۳. فاصله طبقاتی بین اقشار مختلف جامعه.....
۱۲۹.....	۴-۱-۱-۲-۳. فقر و نداری.....
۱۳۰.....	۵-۱-۱-۲-۳. نگاه ثابت و پایرجای جامعه مردسالار و سنتی به زن.....
۱۳۱.....	۲-۱-۲-۳. زاویه دید.....
۱۳۳.....	۳-۱-۲-۳. عنوان داستان.....
۱۳۴.....	۴-۱-۲-۳. طرح.....
۱۳۴.....	۵-۱-۲-۳. صحنه‌پردازی.....
۱۳۶.....	۶-۱-۲-۳. تأکیده‌های نمادین.....
۱۳۶.....	۷-۱-۲-۳. انگاره‌های تکراری.....
۱۳۷.....	۸-۱-۲-۳. هم‌کناری کنایی.....
۱۳۷.....	۲-۲-۳. جایگاه و نقش زنان در رمان.....
۱۳۸.....	۳-۳. خلاصه رمان «پری فراموشی».....
۱۳۹.....	۱-۳-۳. درون‌مایه‌های رمان.....
۱۳۹.....	۱-۱-۳-۳. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها.....

- ۱۳۹.....۳-۳-۱-۱-۱ سرگردانی و آشفتنگی روحی و درونی.....
- ۱۴۲.....۳-۳-۱-۱-۲ دوگانگی و چند چهره بودن انسان و خود واقعی خویش را پنهان کردن.....
- ۱۴۴.....۳-۳-۱-۱-۳ گذشته‌نگری و نسبت به گذشته خویش پای‌بند بودن.....
- ۱۴۵.....۳-۳-۱-۲ زاویه دید.....
- ۱۴۵.....۳-۳-۱-۳ عنوان داستان.....
- ۱۴۶.....۳-۳-۱-۴ طرح.....
- ۱۴۶.....۳-۳-۱-۵ تأکیدهای نمادین.....
- ۱۴۶.....۳-۳-۱-۶ انگاره‌های تکراری.....
- ۱۴۷.....۳-۳-۲ جایگاه و نقش زنان در رمان.....
- ۱۴۸.....۳-۴ خلاصه رمان «احتمالاً گم شده‌ام».....
- ۱۴۸.....۳-۴-۱ درون‌مایه‌های رمان.....
- ۱۴۹.....۳-۴-۱-۱ اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها.....
- ۱۴۹.....۳-۴-۱-۱-۱ جست‌وجوی فردیت گمشده.....
- ۱۵۱.....۳-۴-۱-۱-۲ نگاه مصرف‌گرایانه به زن داشتن.....
- ۱۵۱.....۳-۴-۱-۱-۳ اعتقاد و باور به وجود سرنوشت و تقدیر و تسلیم و سازش در برابر آن و عدم قطعیت در آنچه روی خواهد داد.....
- ۱۵۳.....۳-۴-۱-۱-۴ سرگردانی و آشفتنگی روحی و درونی.....
- ۱۵۴.....۳-۴-۱-۱-۵ ترسیم فضای شهری و مشکلات آن.....
- ۱۵۵.....۳-۴-۱-۱-۶ فاصله طبقاتی بین اقشار مختلف جامعه.....
- ۱۵۶.....۳-۴-۱-۱-۷ تفاوت و فاصله نسل‌ها.....
- ۱۵۷.....۳-۴-۱-۲ زاویه دید.....
- ۱۵۷.....۳-۴-۱-۳ عنوان داستان.....
- ۱۵۷.....۳-۴-۱-۴ تأکیدهای نمادین.....
- ۱۵۷.....۳-۴-۱-۵ انگاره‌های تکراری.....
- ۱۵۷.....۳-۴-۱-۵-۱ کلیدواژه‌ها.....
- ۱۵۸.....۳-۴-۱-۵-۲ جمله‌های کلیدی مضمون‌نما.....

۱۵۸.....۳-۴-۱-۶. هم‌کناری کنایی.....

۱۵۸.....۳-۴-۲. جایگاه و نقش زنان در رمان.....

فصل چهارم: مضمون رمان‌های برگزیده زنان رمان‌نویس آذربایجان (تبریز) و اراک در دهه هشتاد

۱۶۱.....۴-۱. خلاصه رمان «پرنده من».....

۱۶۱.....۴-۱-۱. درون‌مایه‌های رمان.....

۱۶۱.....۴-۱-۱-۱. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها.....

۱۶۱.....۴-۱-۱-۱-۱. بی‌بزاری از تنهایی و گریز از آن.....

۱۶۲.....۴-۱-۱-۲. بی‌توجهی و عدم درک متقابل.....

۱۶۲.....۴-۱-۱-۳. جست‌وجوی فردیت گمشده.....

۱۶۳.....۴-۱-۲. لحن روایت.....

۱۶۳.....۴-۱-۳. زاویه دید.....

۱۶۳.....۴-۱-۴. عنوان داستان.....

۱۶۴.....۴-۱-۵. طرح.....

۱۶۴.....۴-۱-۶. صحنه‌پردازی.....

۱۶۵.....۴-۱-۷. تأکیده‌های نمادین.....

۱۶۵.....۴-۱-۷-۱. مکان نمادین.....

۱۶۶.....۴-۱-۷-۲. کلمه نمادین.....

۱۶۶.....۴-۱-۸. انگاره‌های تکراری.....

۱۶۶.....۴-۲. جایگاه و نقش زنان در رمان.....

۱۶۸.....۴-۲. خلاصه رمان «رؤیای تبت».....

۱۶۸.....۴-۱-۲. درون‌مایه‌های رمان.....

۱۶۸.....۴-۱-۱. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها.....

۱۶۹.....۴-۱-۱-۱. به‌تصویر کشیدن عشق ممنوعه و خواسته‌های پنهان شده.....

۱۷۰.....۴-۱-۲-۱. برشمردن برخی از اشکال‌های مردسالاری.....

۱۷۲.....۴-۱-۱-۳. تفاوت و فاصله نسل‌ها.....

۱۷۳	..... ۲-۱-۲-۴. لحن روایت
۱۷۳	..... ۳-۱-۲-۴. زاویه دید
۱۷۴	..... ۴-۱-۲-۴. عنوان داستان
۱۷۴	..... ۵-۱-۲-۴. صحنه پردازی
۱۷۴	..... ۶-۱-۲-۴. تأکیدهای نمادین
۱۷۴	..... ۷-۱-۲-۴. انگاره‌های تکراری
۱۷۵	..... ۲-۲-۴. جایگاه و نقش زنان در زمان
۱۷۶	..... ۳-۴. خلاصهٔ رمان «و دیگران»
۱۷۶	..... ۱-۳-۴. درون‌مایه‌های رمان
۱۷۷	..... ۱-۱-۳-۴. اظهارنظرها و تفسیرهای راوی و دیگر شخصیت‌ها
۱۷۷	..... ۱-۱-۱-۳-۴. زندگی مخفیانه و پنهانی داشتن
۱۷۸	..... ۲-۱-۱-۳-۴. حسرت زندگی دیگران و گذشته را خوردن و نسبت به گذشتهٔ خویش پای‌بند بودن
۱۸۰	..... ۳-۱-۱-۳-۴. جست‌وجوی فردیت گمشده
۱۸۱	..... ۴-۱-۱-۳-۴. سکوت و کم‌حرفی
۱۸۲	..... ۵-۱-۱-۳-۴. بی‌زاری از تنهایی و گریز از آن
۱۸۳	..... ۲-۱-۳-۴. لحن روایت
۱۸۳	..... ۳-۱-۳-۴. زاویه دید
۱۸۴	..... ۴-۱-۳-۴. صحنه پردازی
۱۸۴	..... ۵-۱-۳-۴. انگاره‌های تکراری
۱۸۴	..... ۶-۱-۳-۴. هم‌کناری کنایی
۱۸۴	..... ۲-۳-۴. جایگاه و نقش زنان در رمان

فصل پنجم: جمع‌بندی مباحث و نتیجه‌گیری

۱۸۷	..... ۱-۵. طبقه‌بندی مضمون‌های رمان‌های برگزیدهٔ نویسندگان زن دههٔ هشتاد
۱۹۰	..... ۱-۱-۵. طبقه‌بندی مضمون‌ها بر اساس محتوا
۱۹۰	..... ۱-۱-۱-۵. مردسالاری به‌عنوان جریان غالب در جامعه و مضمون‌های مرتبط با آن

- ۱۹۱.....۲-۱-۵. مضمون‌های مربوط به زندگی شهری امروزی.....
- ۱۹۲.....۳-۱-۵. مضمون‌هایی با نگاهی به اوضاع سیاسی جامعه.....
- ۱۹۲.....۲-۱-۵. طبقه‌بندی مضمون‌ها بر اساس نوع درون‌مایه‌ها.....
- ۱۹۳.....۳-۱-۵. طبقه‌بندی مضمون‌ها بر اساس درون‌مایه‌های اصلی و فرعی.....
- ۱۹۷.....۲-۵. چگونگی استفاده نویسندگان زن دهه هشتاد از راه‌های فهم درون‌مایه در رمان‌های برگزیده‌شان.....
- ۲۰۰.....۳-۵. تأثیر شخصیت‌پردازی نویسندگان زن دهه هشتاد در رمان‌های برگزیده‌شان در برجستگی درون‌مایه‌ها.....
- ۲۰۲.....پیشنهادها.....
- ۲۰۳.....منابع.....

فهرست جدول‌ها

- جدول شماره ۱-۱: نویسندگان زن ایرانی تا دهه هفتاد..... ۷
- جدول شماره ۱-۲: نویسندگان زن ایرانی در دهه هشتاد ۱۱
- جدول شماره ۱-۵: درون‌مایه‌های رمان‌های برگزیده نویسندگان زن دهه هشتاد..... ۱۸۷
- جدول شماره ۲-۵: انواع درون‌مایه‌های رمان‌های برگزیده نویسندگان زن در دهه هشتاد..... ۱۹۳
- جدول شماره ۳-۵: درون‌مایه‌های اصلی رمان‌های برگزیده نویسندگان زن در دهه هشتاد..... ۱۹۴

فهرست نمودارها

- نمودار شماره ۱-۱: آثار منتشر شده نویسندگان زن ایرانی در دهه‌های مختلف ۱۵
- نمودار شماره ۱-۵: بسامد استفاده نویسندگان زن دهه هشتاد از راه‌های فهم و کشف درون‌مایه..... ۱۹۷

فصل اول
کلیات

۱-۱. بیان مسئله تحقیق

درون‌مایه مفهومی انتزاعی است که از موضوع اثر ادبی به‌وجود می‌آید و اجزای متنوع و بخش‌ها و موقعیت‌های آن را به هم پیوند می‌دهد، درون‌مایه از عناصر مهمّ داستانی شمرده می‌شود که همچون سیستم هدایت‌کننده‌ای نویسنده را در پیشبرد و گسترش ایده‌هایش یاری می‌رساند و دل‌مشغولی اصلی نویسنده و الگوی فکری او را که داستان پیرامونش شکل گرفته است نشان می‌دهد. کارکرد مهمّ درون‌مایه وحدت بخشی معنایی و انسجام بین بخش‌های مختلف داستان و عناصر داستانی است. درون‌مایه از سویی موجب تلفیق و پیوند عناصر داستانی می‌شود و از سویی دیگر راه دریافت و فهم مضمون‌ها حضور و دخالت این عناصر در داستان است. نویسندگان از عناصر و راه‌های مختلفی برای نشان دادن فکر درونی پنهان شده خود در داستان استفاده می‌کنند. در واقع درون‌مایه نظم لازم را بین عناصر داستانی ایجاد می‌کند و توجه به همین عناصر سرخ دست‌یابی به فکر اصلی نویسندگان در طول داستان است.

در این پایان‌نامه رمان‌های برگزیده زنان ایرانی که در دهه هشتاد جوایز ادبی دریافت کرده‌اند از لحاظ درون‌مایه مورد تحلیل قرار می‌گیرد و مضامین آن‌ها طبقه‌بندی و با هم مقایسه می‌شوند و راه‌هایی که آنان برای نمودار کردن اندیشه خود بهره برده‌اند، نشان داده می‌شود. این پژوهش می‌تواند جایگاه و وضعیت فعلی نویسندگان زن جامعه ایرانی را تا اندازه‌ای مشخص کند و مهمترین دغدغه‌های آنان را در رمان‌های دهه هشتاد و ارتباط مضامین داستان‌هایشان را با مسائل زنان در جامعه ایرانی بیان کند.

در دهه هشتاد انتشار رمان از لحاظ کمی و کیفی رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است که در این بین زنان نویسنده سهم به‌سزایی داشته‌اند و رمان‌هایی مثل «چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم» به چاپ چهلیم و «سهم من» به چاپ نوزدهم رسیدند. سیزده رمان از رمان‌های برگزیده زنان ایرانی در دهه هشتاد توانسته است جوایز ادبی بنیادهای ادبی همچون گلشیری، یلدا، مهرگان ادب، روزی روزگاری، اصفهان، نویسندگان و منتقدان مطبوعات و... را از آن خود کند. رمان‌های برگزیده زنان نویسنده که در این پایان‌نامه مورد تحلیل قرار می‌گیرد عبارتند از:

رمان‌های «پرنده من» و «رؤیای تبت» از فریبا وفی، «چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم» از زویا پیرزاد، «چه کسی باور می‌کند، رستم» از روح‌انگیز شریفیان، «ماهی‌ها در شب می‌خوابند» از سودابه اشرفی، «نگران نباش» از مهسا محب‌علی، «احتمالاً گم شده‌ام» از سارا سالار، «و دیگران» از محبوبه میرقدیری، «سهم من» از پرینوش صنیعی، «بازی آخر بانو» از بلقیس سلیمانی، «خط تیره، آیلین» از ماه منیر کهباسی، «از شیطان آموخت و سوزاند» از فرخنده آقایی، «پری فراموشی» از فرشته احمدی.

۲-۱. اهداف تحقیق

۱. طبقه بندی مضامین رمان‌های زنان در دهه هشتاد
۲. نشان دادن مهمترین دغدغه‌های زنان رمان‌نویس در دهه هشتاد
۳. دریافت درون‌مایه‌های این رمان‌ها و ارتباط آن با مسائل زنان در جامعه
۴. پی بردن به جایگاه رمان‌های زنان رمان‌نویس در دهه هشتاد در بین خوانندگان با توجه به مضامین آن‌ها

۳-۱. پرسش‌های اصلی تحقیق

۱. علل افزایش آثار داستانی زنان ایرانی در دهه هشتاد چیست؟
۲. از چه راه‌هایی می‌توان به درون‌مایه‌های رمان‌های زنان نویسنده پی برد؟
۳. مهمترین درون‌مایه‌های رمان‌های نویسندگان زن ایرانی در دهه هشتاد کدام‌اند؟
۴. تشابه‌ها و تفاوت‌های درون‌مایه‌های این رمان‌ها در چیست؟

۴-۱. فرضیه‌های تحقیق

۱. مهمترین عوامل افزایش آثار داستانی زنان نویسنده در دهه هشتاد عبارتند از: رونق گرفتن فعالیت‌های اجتماعی زنان برای طرح مسائل‌شان، افزایش رمان‌خوانی در بین گروه‌های مختلف زنان، بازتاب مسائل مهم خانوادگی و اجتماعی مربوط به زنان در این رمان‌ها، پشتیبانی بنیادهای ادبی از فعالیت‌های ادبی زنان، بالا رفتن سطح تحصیلات زنان و...
۲. از طریق توجه به انگاره‌های تکراری، لحن روایت، هم‌کناری کنایی، چگونگی توصیف صحنه، عنوان داستان، پیرنگ، زاویه دید، تفسیر و اظهارنظرهای راوی یا شخصیت‌های رمان و... می‌توان به درون‌مایه‌های رمان پی برد.
۳. پرداختن به مسائل اجتماعی و خانوادگی زنان، نشان دادن مسائل عاطفی و روحی شخصیت‌ها، جدال نابرابر انسان با زمان، بیان خواسته‌ها و امیال و هویت فردی زنانه، بازگویی مسائل زنان طبقه متوسط جامعه از جمله مهمترین درون‌مایه‌های این رمان‌هاست.
۴. همه این رمان‌ها به‌نوعی به بازگویی مسائل زنان می‌پردازند و در بیشتر آن‌ها شخصیت اصلی داستان زن است. تفاوت این رمان‌ها نیز در شیوه پردازش درون‌مایه است به‌گونه‌ای که در برخی شخصیت‌پردازی و در برخی دیگر روایت و لحن روایت و تک‌گویی‌هایی که در طول رمان انجام می‌شود برجسته‌تر به‌نظر می‌رسد و یا از لحاظ بازگویی وقایع متفاوتند.